

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De vicieuze cirkel van de intergenerationele overdracht van vaderlijke afwezigheid

Tavecchio, L.

Publication date

2012

Document Version

Final published version

Published in

Kind en Adolescent Review

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tavecchio, L. (2012). De vicieuze cirkel van de intergenerationele overdracht van vaderlijke afwezigheid. *Kind en Adolescent Review*, 19(4), 434-437.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Signalementen

De vicieuze cirkel van de intergenerationale overdracht van vaderlijke afwezigheid

De 'afwezige vader' is een verschijnsel dat zich, vooral binnen achtergestelde bevolkingsgroepen, generaties lang kan handhaven, vaak met tal van negatieve gevolgen voor de ontwikkelingskansen van de kinderen (zie o.a. Mandara & Murray, 2006; DeBell, 2008). Pougnet, Serbin, Stack, Ledingham en Schwartzman (2012) stelden zich ten doel om na te gaan hoe, langs welke lijnen, in sociaaleconomisch zwakke risicogezinnen de afwezigheid van vaders van generatie op generatie leidt tot afwezigheid van de vader. Dit patroon van 'intergenerationale continuïteit van de afwezige vader' (*intergenerational continuity of fathers' absence*) is vooral van grote betekenis in sociaaleconomisch zwakke populaties vanwege de juist in deze groepen regelmatig gevonden relatie tussen de afwezigheid van vaders en nadelige sociaaleconomische gevolgen voor moeders en kinderen. De onderzoekers hanteren een conceptueel kader waarin de effecten van belangrijke en vaak onderling samenhangende variabelen als echtscheiding en vaderlijke afwezigheid (ook afzonderlijk bestudeerd kunnen worden).

Pougnet c.s. maakten gebruik van gegevens uit het Canadese *Concordia Longitudinal Risk Project* (Schwartzman, Ledingham, & Serbin, 1985) dat eind jaren zeventig van de vorige eeuw in Montreal begon met een screeningsonderzoek bij meer dan 4000 lagereschoolleerlingen. Na de screening werd het onderzoek uitgevoerd bij een follow-upgroep van 1770 leerlingen, die waren geselecteerd vanwege hun hoge scores op risicofactoren als agressief of teruggetrokken gedrag. Voor het hier beschreven onderzoek maakten Pougnet c.s. gebruik van een steekproef bestaande uit 386 personen uit de follow-upgroep die in de periode 2001-2003 (meetijdstip 2, T2) hadden aangegeven zelf kinderen te hebben. Ook werd informatie verzameld over het gezinsinkomen, het aantal jaren onderwijs, of er sprake was (geveest) van drugs- en alcoholmisbruik en of de kinderen op dat moment (T2) met hun biologische vader samenwoonden. Eerder (in de periode 1987-1990) was bij deze onderzoeksgroep al nagegaan of ze in

1977, tijdens het eerste meetmoment (T1), met hun biologische vader samenwoonden. Een andere belangrijke variabele had betrekking op het 'risiconiveau' van de wijk waar ze als adolescent (dus medio-eind jaren tachtig) waren opgegroeid. Pougnet c.s. typeren hun onderzoeksgroep niet alleen als sociaaleconomisch zwak, maar ook als 'bijzonder', onder meer vanwege de Frans-Canadese cultuur en het grote aantal ongehuwd samenwonenden (43,5%).

Ook na controle op variabelen als 'opgroeien in een risicowijk', 'agressief gedrag als kind', 'aantal jaren onderwijs', 'gezinsinkomen' en 'drugs- en alcoholmisbruik' wijzen de resultaten op het bestaan van een directe verbindinglijn tussen het hebben van een afwezige vader als kind en de kans om hetzij zelf een afwezige vader te worden of kinderen te krijgen met een afwezige vader. Deze resultaten gelden voor zowel de mannelijke als de vrouwelijke deelnemers aan het onderzoek. Meisjes die opgroeiden met een niet-thuiswonende vader hadden meer kans om later niet met de vader van hun kind(eren) samen te wonen en jongens die met een niet-thuiswonende vader opgroeiden hadden meer kans om later ook zelf niet met hun kinderen onder één dak te wonen.

Hoewel een genetische verklaring voor het bestaan van een directe verbindinglijn bij de 'intergenerationele overdracht van vaderlijke afwezigheid' vanwege de aard van de data niet kan worden uitgesloten, duidt eerder onderzoek op het gebied van echtscheiding erop dat omgevingsfactoren in de continuïteit van echtscheiding een belangrijkere rol spelen dan genetische effecten (zie D'Onofrio e.a., 2007). Amato (1996) constateerde dat problematisch interpersoonlijk gedrag een significante verklaringsfactor is met betrekking tot de samenhang tussen echtscheiding in de ene generatie en scheiding in de volgende, in die zin dat kinderen van gescheiden ouders een grotere kans hadden om in hun eigen relatie boosheid en jaloezie te tonen en kritiek te uiten, waardoor de kwaliteit van hun relatie verminderde en de kans op het ontstaan van een breuk toenam. Wellicht is een soortgelijke verklaring, waarbij rekening wordt gehouden met levensloop, attitude en interpersoonlijk gedrag (factoren die niet allemaal in het huidige onderzoek werden gemeten) ook van toepassing op de intergenerationele continuïteit van vaderlijke afwezigheid.

De resultaten van Pougnet c.s. komen overeen met die van Amato en DeBoer (2001), die met betrekking tot de intergenerationele overdracht van echtscheiding eveneens geen significante verschillen vonden tussen mannen en vrouwen. Dit gegeven ondersteunt de *sociale leertheorie*, waarin wordt gesteld dat de rollen van mannen en vrouwen binnen een romantische relatie worden beïnvloed door de rol van hun

ouders in die relatie. Vertaald naar dit onderzoek zou dit kunnen betekenen dat mannen die als kind opgroeiden met een afwezige vader, op basis van het 'relatiemodel' dat zij als kind aanleerden, een grotere kans zouden hebben om ook zelf een afwezige vader te worden vergeleken met andere mannen; en dat vrouwen met een in hun kindertijd afwezige vader meer kans dan andere vrouwen zouden lopen om kinderen te hebben met een afwezige partner.

Pougnat c.s. wijzen daarnaast nog op een variabele met een voor mannen en vrouwen *verschillende* verbindingsslijn bij de intergeneratieve overdracht van vaderlijke afwezigheid, namelijk het *opgroeien in een risicowijk*. Mannen die als jongvolwassene in een risicowijk woonden bleken, vergeleken met andere mannen, meer kans te hebben om niet met hun kinderen samen te wonen. Dit ging echter niet op voor de partners van de onderzochte vrouwen. Volgens Pougnat c.s. lijkt het alsof er voor mannen een *directe* relatie bestaat tussen het opgroeien in een risicowijk en de kans om een afwezige vader te worden, terwijl bij vrouwen *mediërende factoren* als het al dan niet realiseren van ontwikkelingskansen – zoals het afmaken van de middelbare school of deelname aan vervolgonderwijs – van invloed zijn op de gevolgen van het opgroeien in een risicowijk. Denk aan vrouwen die (te) vroeg moeder worden, het onderwijs verlaten, hun inkomstenpotentieel verkleinen en, mede daardoor, de kans vergroten dat hun kinderen met een afwezige vader opgroeien.

De onderzoekers sluiten af met een pleidooi voor de implementatie van betaalbare programma's die erop gericht zijn om samenwonende partners in sociaaleconomisch zwakke gemeenschappen en bevolkingsgroepen relationeel te ondersteunen, om aldus de vicieuze cirkel in de continuïteit van vaderlijke afwezigheid te doorbreken of in ieder geval te verminderen. Voor niet-inwonende vaders is het immers extra moeilijk om hun rol als ouder volwaardig te vervullen. Maar als deze vaders erin slagen met hun kinderen relaties van hoge kwaliteit te onderhouden en ze op een ondersteunende en responsieve wijze op te voeden, dan hebben de kinderen daar duidelijk baat bij, zo bleek uit een onderzoek van King en Sobolewski (2006; zie ook Tavecchio, 2007).

Louis Tavecchio

Literatuur

- Amato, P.R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 628-640.
- Amato, P.R. & DeBoer, D.D. (2001). The transmission of marital instability across generations: Relationship skills or commitment to marriage? *Journal of Marriage and Family*, 63, 1038-1051.
- DeBell, M. (2008). Children living without their fathers: Population estimates and indicators of educational well-being. *Social Indicators Research*, 87, 427-443.
- D'Onofrio, B.M., Turkheimer, E., Emery, R.E., Harden, K.P., Slutske, W.J., Heath, A.C., Madden, P.A., & Martin, N.G. (2007). A genetically informed study of the intergenerational transmission of marital instability. *Journal of Marriage and Family*, 69, 793-809.
- King, V. & Sobolewski, J.M. (2006). Nonresident fathers' contributions to adolescent well-being. *Journal of Marriage and Family*, 68, 537-557.
- Mandara, J. & Murray, C.B. (2006). Father's absence and African American adolescent drug use. *Journal of Divorce and Remarriage*, 46, 1-12.
- Pougnnet, E., Serbin, L.A., Stack, D.M., Ledingham, J.E., & Schwartzman, A.E. (2012). The intergenerational continuity of fathers' absence in a socioeconomically disadvantaged sample. *Journal of Marriage and Family*, 74, 540-555.
- Schwartzman, A.E., Ledingham, J.E., & Serbin, L.A. (1985). Identification of children at risk for adult schizophrenia: A longitudinal study. *Revue Internationale de Psychologie Appliquée*, 34, 363-380.
- Tavecchio, L. (2007). Vaders blijven vaders, ook al wonen ze niet thuis. *Kind & Adolescent Review*, 14 (1), 121-123.